

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 19 februari 1931 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion med förslag till lag angående slakt av husdjur.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 44, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Herou m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte antaga följande

Förslag
till
Lag
angående slakt av husdjur.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Vid slakt av husdjur skall omedelbart före blodets avtappande djuret bedövas. Utan föregående bedövning må dock fjäderfä och kaniner avlivas, därigenom att huvudet hastigt skiljes från kroppen.

2 §.

Ej må någon, som icke fyllt aderton år, verkställa bedövning, ej heller avtappa blodet eller eljest avliva djuret, med mindre det sker under uppsikt av någon äldre, och åligger denne tillse att de med avseende å slakten gällande föreskrifter bliva iakttagna.

3 §.

Bör till följd av sjukdom eller olycksfall djur utan uppskov nedslaktas, må slakten äga rum utan iakttagande av vad i 1 eller 2 §§ sägs.

4 §.

Verkställes slakt för annans räkning, åligger den, för vars räkning slakten utföres, eller, där han ej är tillstädes, den, som därvid företräder honom, tillse, att de med avseende å slakten gällande föreskrifter bliva iakttagna. Är skäl原因 anledning antaga, att sådan tillsyn icke erfordras, üger vad nu sagts dock ej tillämpning.

5 §.

Överträdelse av denna lag straffes med böter från och med fem till och med 500 kronor, där ej å förseelsen följer straff enligt allmänna strafflagen.

6 §.

Allmän åklagare åligger att åtala förseelse som i 5 § sägs.

7 §.

Böter, som ådömes enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmänna strafflagen.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1932, dock skall, såvitt angår slakt av ren, lagen tillämpas först från den dag, Konungen bestämmer.

I fråga om de skäl, som motionärerna anfört till stöd för sin hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

Frågans be-
handling vid
1927 års
riksdag.
Propositio-
nen.

Ett förslag till lag angående slakt av husdjur framlades av Kungl. Maj:t till 1927 års riksdag genom proposition nr 85. Det sålunda framlagda förslaget var av samma innehåll som det genom förevarande motion framlagda men innehöll dessutom, såsom 4 §, en bestämmelse, att när särskilda omständigheter därtill föranledde, finge med Konungens tillstånd och enligt de föreskrifter Konungen meddelade vid viss slakteriinrättning slakt verkställas utan iakttagande av vad i 1 § stadgats. Numreringen av de följande paragraferna var i följd härav en annan än enligt motionen, varjämte straffbestämmelsen gällde även överträdelse av sådan föreskrift som utfärdats jämlikt 4 §.

Nämnda proposition innehöll en utförlig redogörelse för slaktlagsfrågans utveckling i vårt land samt inkomna yttranden i anledning av riksdagens skrivelse i ämnet den 27 februari 1925, nr 48, och får utskottet härutinnan hänvisa till propositionen.

Angående behovet av lagbestämmelser i ämnet yttrade föredragande *departementschefen* vid ärendets anmälan för Kungl. Maj:t den 11 januari 1927 bland annat:

Väl står det utom varje tvekan, att den ihärdiga upplysningsverksamhet, som sedan årtal bedrivits av frivilliga krafter i djurskyddsarbetets tjänst, på de flesta håll i vårt land vunnit avgjord framgång. På denna väg hava slaktsätt, som kännetecknats av grymhet och råhet, i stor utsträckning undanträngts. I folkmedvetandet har förpliktelsen till god behandling av djuren otvivelaktigt alltmer erhållit insteg; ett erkännande härav ligger även i de tid efter annan skärpta straffbestämmelser mot djurplågeri, vilka upptagits i vår lagstiftning. Men knappast synes det göra till fyllest att härutinnan helt lita till verkan av fortsatt upplysning. Utredningen ger efter min uppfattning tydligt vid handen, att mångenstädes ännu förekommer slakt under former, vilka det måste vara angeläget att förhindra. Där dylika slaktsätt icke innebära straff-

bart djurplågeri — och i allmänhet torde en tillämpning av 18 kap. 16 § strafflagen vara utesluten — erbjuder gällande lagstiftning icke något medel till deras beivrande.

Den i 4 § i Kungl. Maj:ts lagförslag upptagna dispensrätten avsåg i främsta rummet att bereda möjlighet till fortsatt användande av två slaktmetoder utan bedövning, nämligen den judiska slaktmetoden, schächtningen, samt den s. k. dansk-amerikanska svinslaktmetoden.

I fråga om schächtningen lämnade *departementschefen* först en sammanfattning av utredningen i ärendet i detta hänseende och redogjorde därvid för det yttrande, som *styrelsen för veterinärhögskolan* avgivit över ett förslag till slaktlag, innefattande ovillkorligt bedövningstvång. *Styrelsen* hade anfört: Schächtningen.

De enligt styrelsens uppfattning största betänkligheterna mot den ifrågasatta lagstiftningen mötte, då det gällde förbudande av den judiska slaktmetoden. Visserligen kunde det ej bestridas, att metoden kunde innebära en viss grymhet. Härutinnan hänvisades till av professor Sahlstedt avgivet yttrande. Å andra sidan finge dock ej förbises, att saken här komplicerades av det förhållande, att den judiska slaktmetoden för judarna hade religiös helgd. Naturligtvis borde så vitt möjligt undvikas, att, då det gällde ett trossamfund, som medgivits fri religionsutövning här i landet, genom lagstiftningen ingripa hindrande i vad som för ett dylikt trossamfund utgjorde en integrerande del av dess ritus. Professor Sahlstedts utredning syntes också öppna utväg för ett tillbörligt hänsynstagande till judarnas intressen. Styrelsen ansåge sig därför böra ifrågasätta, om ej en modifikation borde göras till judarnas förmån; dock endast under förutsättning, att saken omhändertoges av de judiska församlingarna. Det kunde t. ex. till 1 § fogas ett andra stycke av innebörd, att, om av religiösa skäl en mosaisk församling önskade för sina medlemmars räkning anordna slakt utan att blodets avtappning föreginges av bedövning, ansökning om tillstånd därtill skulle göras hos Konungen, som, därest ansökningen funnes böra beviljas, skulle äga föreskriva de närmare villkor, under vilka slakten finge ske, såsom angående plats för densamma, tillvägagångssättet därvid och uppsikt över slakten. Redan i själva lagen syntes böra intagas föreskrift därom, att vid sådan slakt alltid skulle omedelbart efter verkställandet av det för blodets avtappning avsedda snittet företagas bedövning enligt lagens föreskrifter. De föreskrifter Konungen hade att meddela angående tillvägagångssättet vid slakten skulle alltså förnämligast komma att avse att förhindra för djuret onödigt pinsamma förberedelseåtgärder och att sörja för att snittet verkställdes på det för blodavtappingens påskyndande effektivaste sättet.

För egen del anförde *departementschefen*:

Av den nu lämnade redogörelsen framgår, att frågan om den judiska slaktmetoden såväl i vårt land som i andra länder intagit ett synnerligen framträdande rum i de meningsutbyten, som förekommit rörande lagstiftningens ställning till formerna för utövande av slakt. För de flesta torde numera såsom ett allmänt intryck kvarstå, att denna långvariga och å omse sidor med stor iver förda diskussion icke alltid hållits inom gränserna för ett objektivet och vederhäftigt bedömande. I varje fall synes det obestriddigt, att även i detta avseende den nutida tekniken medfört förändrade förhållanden. Även om det

obetingat må medgivas, att schäktningen, utövad utan kontroll och i saknad av de anordningar det moderna slakthusväsendet erbjuder, kan innebära ett för den allmänna känslan stötande slaktsätt, synes det knappast antagligt, att den slakt, som enligt denna metod förekommer å våra offentliga slakthus, skulle påkalla ett ovillkorligt förbud.

Med avseende å frågans principiella sida kan jag ansluta mig till det av styrelsen för veterinärhögskolan gjorda uttalandet, vilket synts mig även innefatta en lämplig anvisning för den praktiska lösningen. Något allmänt undantag från lagens tillämpning bör alltså enligt min uppfattning icke stadfästas för den judiska slaktmetoden. På särskild prövning bör ankomma, huruvida genom betryggande kontrollföreskrifter kan förebyggas, att detta slaktsätt utövas under former, som måste antagas för djuren medföra onödigt lidande. Denna prövning läser böra tillkomma Kungl. Maj:t. Att i själva lagen införa mer eller mindre detaljerade bestämmelser till ledning för detta avgörande synes icke lämpligt eller nödigt, då en noggrann undersökning av förhandenvarande förhållanden tydligen bör läggas till grund för varje sådan dispens. Utan särskilt stadgande i lagen torde därvid beaktande komma att ägnas de synpunkter, vilka innefattas i det av veterinärhögskolans styrelse avgivna utlåtandet. Av vad nu anförts framgår vidare, att jag såsom villkor för dispens förutsätter, att slakten enligt den judiska metoden kommer att utövas å offentligt slakthus eller å annan slakteriinrättning, som står under offentlig kontroll.

Den s. k. dansk-amerikanska svinslaktmetoden anförde *departementschefen*:
 dansk-amerikanska svinslaktmetoden.

Den utredning, som föreligger beträffande den s. k. dansk-amerikanska svinslaktmetoden, synes knappast giva vid handen, att dess utbytande mot bedövningslakt skulle för de slakteriinrättningar, där metoden är i bruk, kunna i och för sig medföra några mer avsevärda olägenheter av ekonomisk eller teknisk art. Däremot läser det icke för närvarande kunna med säkerhet bedömas, huruvida ett förbud mot metodens användande skulle, såsom det gjorts gällande, kunna medföra en ogynnsam verkan med hänsyn till exporten av fläsk till England. Att härav påkallas en viss varsamhet synes obestridligt, även om det icke läser kunna ifrågakomma att i lagen fastställa ett undantag för dessa slakteriinrättningar. Om emellertid — närmast av hänsyn till den judiska slaktmetoden — upptages en bestämmelse om rätt för Kungl. Maj:t att meddela dispens från lagens föreskrifter, torde denna bestämmelse lämpligen kunna erhålla sådan avfattning, att möjlighet står öppen att med de kontrollföreskrifter, som prövas skäligen, medgiva fortsatt användning i nödig utsträckning av nu ifrågavarande slaktmetod.

Motioner. Inom riksdagen väcktes i anledning av propositionen fyra motioner, nämligen I: 192 och 203 samt II: 284 och 289, av vilka de båda förstnämnda avsågo uteslutande ur lagförslaget av 4 §.

Utskottet. I sitt utlåtande, nr 31, anförde lagutskottet till en början angående behovet av lagstiftning i ämnet följande:

Utskottet har icke känt sig övertygat därom, att för djuren plågsamma slaktsätt alltjämt tillämpas i sådan omfattning, att för deras avskaffande en lagstiftning av föreslagen art är nödvändig. Den upplysningsverksamhet rörande

lämpliga slaktmetoder, som bedrivits under en lång följd av år, har obestriddligen krönts med stor framgång, och det lärer finnas anledning antaga, att de ur djurskyddssynpunkt mindre tilltalande slaktsätt, som ännu på sina håll tillämpas, skola efter hand frivilligt uppgivas. Givetvis skulle det vara av betydelse för påskyndandet av denna utveckling, därest en väl avpassad lagstiftning å området läte sig genomföras. Emellertid möta betydande svårigheter att på ett tillfredsställande sätt i lag reglera de motsatta intressen, som här göra sig gällande, och det nu framlagda förslaget synes utskottet bära ett tydligt vittnesbörd härom.

Angående *schäktningen* anförde utskottet:

Såsom allmänt är känt, har schäktningen sedan urminnes tider utövats av judarna och äger för dem religiös innebörd. Ett förbud mot detta slaktsätt skulle därför helt visst, såsom även i inkomna yttranden från ledande judiskt håll erinrats, komma att utav en avsevärd del av de mosaiska trosbekännarna inom landet uppfattas som ett upphävande av hittills åtnjutna rättigheter och som en kränkning av deras på sekelgammal tradition grundade religiösa föreställningssätt. Härmed vill utskottet givetvis icke hava sagt, att hänsynen till en folkgrupps religiösa uppfattning bör drivas så långt, att staten uraktlåter att inskrida mot en ritus, även om den innebär en kränkning av landets lagar eller för befolkningens stora flertal framstår såsom sårande för den sedliga känslan. Allenast det vill utskottet framhålla, att, innan ett inskridande sker, sådana omständigheter skola visas föreligga, att ett dröjsmål från statens sida icke kan försvaras. Men på den utredning, som hittills i detta ärende förebetrags, är utskottet icke berett att föreslå ovillkorligt förbud mot den judiska slaktmetoden. Det lärer för övrigt kunna tagas för givet, att judarna med hänsyn till den uppmärksamhet, som schäktningen väckt under de senare åren, skola låta sig angeläget vara att tillse, att några berättigade anmärkningar ej kunna riktas mot schäktningen vare sig beträffande förberedelserna till slakten eller själva avlivandet av djuret.

I sitt utlåtande framhöll utskottet därefter, att i de i ärendet avgivna yttrandena uttalats olika meningar beträffande frågan, huruvida den *dansk-amerikanska svinslaktmetoden* innebure onödigt lidande för djuren. Vidare anförde utskottet, att användningen av denna metod uppgåves berö på, att obligatorisk bedövning av alla slaktdjur skulle förorsaka sådana tekniska eller ekonomiska svårigheter för slakterierna, att en föreskrift därom bleve svår att tillämpa, samt att fläsket efter obedövade djur vore mera hållbart och vitare i utseendet än efter bedövade, vilka omständigheter vore av stor betydelse för exporten på England. Sedan utskottet erinrat om departementschefens nyss återgivna yttrande angående dessa hinder för den dansk-amerikanska metodens utbytande mot bedövningsslakt, förklarade utskottet, att utskottet vid angivna förhållanden icke kunde ansluta sig till införande av förbud mot denna slaktmetod.

Utskottet, som sålunda icke kunde tillstyrka införande av ovillkorligt förbud mot schäktning och slakt enligt den dansk-amerikanska metoden, yttrade i fråga om den Kungl. Maj:t i förslaget tillerkända dispensrätten, att det ej torde vara lämpligt att i Kungl. Maj:ts hand lägga avgörandet om ett visst

slaktsätt borde tillåtas eller ej. Då utskottet sålunda icke kunde tillstyrka lagförslaget, hade utskottet tagit under övervägande, huruvida man icke åt strävandena efter mildare slaktmetoder kunde på annat sätt än medelst detaljbestämmelser rörande förfarandet vid slakt bereda ökat skydd från lagstiftningens sida. I detta hänseende föreslog utskottet sådant tillägg till 18 kap. 16 § strafflagen, att bland de där upptagna exemplen på uppenbar grymhet mot djur upptogs »sådant förfarande vid slakt, att onödigt lidande tillfogas djuret».

Reservationer anfördes, av en ledamot med yrkande om bifall till propositionen med den ändring att lagförslagets 4 § måtte uteslutas, av två ledamöter under yrkande att propositionen måtte bifallas samt av en ledamot utan yrkande.

Riksdagen. Vid ärendets behandling i kamrarna — se prot. I: 26 s. 14 ff. och II: 28 s. 17 ff. — antog första kammaren Kungl. Maj:ts förslag i ämnet, medan andra kammaren godkände nämnda förslag med uteslutande av 4 § samt med de ändringar, som därav betingades. Med anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut anmälde utskottet i memorial nr 38, att utskottet funnit besluten vara av beskaffenhet att icke kunna sammanjämkas. Efter debatter i båda kamrarna — se prot. I: 29 s. 66 ff. och II: 31 s. 85 ff. — visade första kammaren nämnda memorial åter till utskottet, varemot andra kammaren lade memorialet till handlingarna. Sedan utskottet i memorial nr 43 hemställt till första kammaren att fatta beslut rörande utskottets memorial nr 38, lade även första kammaren sistnämnda memorial till handlingarna.

Frågans be- Vid 1928 års riksdag väcktes fyra motioner, nämligen I: 36 samt II: 118,
handling vid 195 och 293, samtliga med förslag om antagande av en lag av det innehåll,
1928 års som genom nämnda proposition föreslagits, dock med uteslutande av 4 § och
riksdag. som genom nämnda proposition föreslagits, dock med uteslutande av 4 § och
Motioner. med de formella jämkningar, som därigenom bleve nödvändiga.

Utskottet. Första lagutskottet yttrade i utlåtande nr 12:

Enligt utskottets mening bör en slaktlag icke komma till stånd, så framt icke huvudregeln i en dylik lag, nämligen om skyldighet att bedöva slaktdjuret före blodavtappningen, kan — fränsett fjäderfä och kaniner samt renslakten, där särskilda förhållanden råda — göras undantagslös. I de vid årets riksdag väckta motionerna har också föreslagits införande av bedövningstvång i den utsträckning, som nu nämnts. Med den uppfattning, utskottet sålunda har angående förutsättningen för en slaktlags införande, har utskottet i första hand att taga ställning till frågan, om förbud nu kan stadgas mot de två mest uppmärksammade och brukliga arterna av slakt utan bedövning, nämligen schäktning samt svinslakt enligt den dansk-amerikanska metoden.

Vid den förnyade prövning, som utskottet ägnat denna fråga, har utskottet icke kommit till annan uppfattning än den utskottet företrädde i fjol. Utskottet kan sålunda icke för närvarande förorda förbud vare sig mot schäktningen eller svinslakten enligt nyssnämnda metod utan anser det lämpligast att avvakta en lägligare tidpunkt för ett dylikt förbud. Till stöd härför åberopar utskottet de skäl, som av utskottet anfördes vid 1927 års riksdag och som återgivits här ovan. Vidkommande svinslakten enligt den dansk-amerikanska metoden vill utskottet särskilt erinra om att på sätt i fjol fram-

hölls meningarna äro delade beträffande frågan, huruvida denna metod innebär onödigt lidande för djuren. Härjämte får utskottet ytterligare framhålla, att, enligt vad som upplysts i utskottet, importören av den största delen av det från Sverige till England utförda fläsket förklarar sig icke vilja taga befattning med fläsk, som härrör av djur, vilka slaktats efter föregående bedövning, samt att enahanda ovillighet att emottaga fläsk av nu berörda slag jämväl torde förefinnas hos övriga större engelska fläskimportörer. Ett förbud mot den dansk-amerikanska metoden skulle följaktligen innebära en allvarlig rubbning av avsättningsmöjligheterna för svenskt fläsk och därigenom tillfoga exporten av denna vara ett starkt avbräck. Betydelsen härav framgår vid en jämförelse med uppgifterna angående exporten av fläsk till Storbritannien. Dessa uppgifter visa, att exporten synnerligast under de två senaste åren varit av betydande omfattning. År 1926 exporterades 13.6 miljoner kilogram med ett värde av 27.8 miljoner kronor och år 1927 25.7 miljoner kilogram med ett värde av 45.8 miljoner kronor. De förluster, som ett stadgande om bedövningstvång vid svinslakten synes kunna medföra, skulle sålunda drabba en nationalekonomiskt sett betydelsefull näringsgren, en omständighet, som enligt utskottets mening icke kan fränkännas särskild vikt vid bedömandet av förevarande spörsmål.

Då utskottet intager nu angivna ståndpunkt till frågan om meddelande av förbud mot schäktning och slakt enligt den dansk-amerikanska metoden, anser utskottet sig emellertid böra framhålla, att förändrade förhållanden givetvis kunna, måhända inom jämförelsevis kort tid, föranleda ett annat bedömande. Utskottet syftar i främsta rummet på möjligheten av sådana tekniska framsteg beträffande bedövningsmetoderna eller andra anordningar vid slakten, att motståndet mot djurens bedövande ej skall framträda med sådan styrka som nu. Uteslutet är väl ej heller, att det mindre stränga åskådningssätt hos judarna, vartill tecken icke saknats, så småningom mera allmänt skall göra sig gällande. Och även i England kan en förändring inträda i den nu rådande uppfattningen angående fläsk, som härrör av djur, vilka slaktats i bedövat tillstånd. Att märka är ock, att frågan om införande i Sverige av förbud mot schäktning eller slakt enligt den dansk-amerikanska metoden givetvis skulle komma i ett annat läge, därest i utländsk lagstiftning dylikt förbud mera allmänt bleve infört.

På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Reservationer anfördes, av tre ledamöter till förmån för motionerna samt av en ledamot med avseende å motiveringen.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Riksdagen.

Då slaktlagsfrågan, såsom i motionen omnämnes, numera bragts till lösning i Norge, vill utskottet här lämna en redogörelse för frågans utveckling i detta land.

Slaktlagsfrågan i Norge.

Under 1926 utarbetades av landbruksdepartementet och förelades den dåvarande regeringen ett utkast till vissa allmänna regler för slakt av husdjur (icke fjäderfä eller kaniner), innefattande ovillkorligt bedövningstvång med undantag allenast för nödslakt. Som emellertid utkastet innebar att den judiska slaktmetoden skulle bli förbjuden, men regeringens flesta medlem-

mar av hänsyn till frågans religiösa sida voro emot, att förbud utfärdades mot nämnda metod, beslöts att endast giva stortinget ett meddelande om den av landbruksdepartementet gjorda framställningen. På hemställan av landbrukskomiteen anmodade därefter 1926 års storting regeringen att för nästa storting framlägga förslag till lag om slakt.

Vid den fortsatta behandlingen av ärendet fann landbruksdepartementet för att kunna i möjligaste mån rättfärdigt bedöma schäktningsspörsmålet det nödvändigt att närmare konstatera, huru schäktning, utförd å sådana platser, där de tekniska hjälpmedlen för dess utövande vore tillfredsställande, kunde sägas verka, jämförd med slakt efter föregående bedövning. På grund härav uppdrogs åt en kommitté, bestående av en veterinärdirektör såsom ordförande och tre stortingsmän, att genom egen iakttagelse sätta sig in i utövandet av schäktning vid Köpenhamns slakthus för att på grundvalen härav avgiva utlåtande om sitt intryck av schäktningen som slaktsätt i allmänhet och i jämförelse med slakt efter föregående bedövning. Efter att hava övervarit schäktning och annan slakt vid Köpenhamns slakthus, avgav kommittén det begärda utlåtandet. Ordföranden och två ledamöter uttalade däri, att schäktningen »virket lite overensstemmende med vår opfatning av human behandling av slaktedyr». Kommitténs fjärde ledamot anförde däremot, att även schäktningen efter hans mening »opfyller rimelige krav til humanitet, når man bruker en helt human kastningsmåte». I det förslag till »lov om avlivning av husdyr og tamren», som departementet därefter förelade regeringen, föreskrevs ovillkorligt bedövningstvång med undantag blott för slakt av fjäderfä och kaniner samt för nödslakt. Av regeringens medlemmar anslöto sig tre statsråd till landbruksdepartementets förslag, medan statsministern och tre statsråd röstade för att i lagen måtte intagas bestämmelse om rätt för Konungen att giva dispens från stadgandet om bedövningstvång. Konungen biträdde sistnämnda ståndpunkt, och proposition i ämnet avläts till stortinget den 31 mars 1927. I utlåtande över propositionen hemställde emellertid landbrukskomiteens flertal — »for enkeltes vedkommende dog under tvil» — om uteslutande av dispensbestämmelsen ur förslaget. Två ledamöter reserverade sig för upptagande i lagen av en bestämmelse om rätt för Konungen att giva dispens från stadgandet om bedövningstvång, när det gällde schäktningen, under villkor att djuret på modernt sätt bedövades omedelbart efter schäktsnittets utförande och att någon av de mest humana nedläggningsmetoderna bleve brukad. Då ärendet förekom i odelstinget, hemställde statsministern, att saken icke måtte tagas under behandling av det årets odelsting. Efter en längre debatt bifölls detta förslag med 55 röster mot 48.

Sedan jämväl 1928 års odelsting beslutat, att saken icke skulle behandlas av det årets odelsting, upptogs frågan 1929 på nytt. Landbrukskomiteens flertal hemställde, i likhet med 1927, om antagande av en »lov om avlivning av husdyr og tamren», innebärande ovillkorligt bedövningstvång med undantag blott för slakt av fjäderfä och kaniner samt för nödslakt men med en ny bestämmelse,

att Konungen i fråga om slaktning av tamren kunde bestämma att lagen — som eljest skulle träda i kraft den 1 juli 1929 — tillsviare skulle vara gällande för vissa delar av riket. En ledamot reserverade sig under yrkande i första hand om uppskov samt, om detta icke bifölles, om tillägg till lagen av en sådan dispensbestämmelse, som föreslagits i 1927 års proposition till stortinget. Denna allmänna form för dispensbestämmelsen föreslogs av reservanten för att, med hänsyn till exporten av fläsk, möjliggöra dispens jämväl för den dansk-amerikanska svinslaktmetoden. I odelstinget avslogs förslaget om denna dispensbestämmelse med 88 röster mot 21 och antogs landbrukskomiteens hemställan i övrigt enhälligt, dock med den ändring att lagen skulle träda i kraft den 1 januari 1930, och att i fråga om slakt av tamren Konungen kunde bestämma att lagen i högst tre år efter dess ikraftträdande icke skulle gälla för vissa delar av riket. Sedan även lagtinget bifallit lagförslaget, utfärdades lagen den 21 juni 1929. Genom resolution den 20 december s. å. har stadgats, att lagen tillsviare, dock icke längre än till utgången av 1932, icke skall gälla i fråga om avlivning av tamren i lappdistrikten.

Vid 1930 års riksdag framställdes den 13 maj i andra kammaren en interpellation i ämnet, därvid interpellanten bl. a. anförde:

Interpellation vid 1930 års riksdag.

Från och med innevarande år har schäktingen blivit förbjuden i vårt grannland Norge, vilket förbud fått till följd, att även norska judeförsamlingars ritualenliga slakt förlagts till vårt land, där denna barbariska slaktmetod i den religiösa toleransens namn ännu tillåtes.

Enligt uppgift schäktas för de norska judeförsamlingarnas köttbehov en viss del vid Göteborgs slakthus (och möjligen även vid annan offentlig slaktinrättning här i landet), men dessvärre har även landsbygden i de svenska gränstrakterna blivit hemsökt av denna verksamhet. I Dals-Högen i Töftedals socken i Dalsland har sedan den 6 januari innevarande år bedrivits schäkting för en norsk judeförsamlings räkning. En svensk kreaturshandlande sköter om uppköp av slaktdjur och ombesörjer den icke rituella delen av slakten, under det att en judisk rabbin från Oslo inträffar å platsen och förrättar schäktingen. I genomsnitt schäktas cirka 1,500 å 1,600 kg. per vecka.

Formerna för slakten i fråga ha varit sådana, att landsfiskalen ansett sig nödsakad att ingripa och åtal är anhängiggjort vid häradsrätten, vilken dock, såvitt undertecknad känner, ännu inte avkunnat utslag i saken. — —

Ett ytterligare skäl till allvarlig betänksamhet är den omständigheten, att schäktingen, som tidigare, såvitt bekant är, enbart utförts vid de offentliga slakthusen, nu flyttats ut i landsbygden, där den kontroll, som möjligen vid de offentliga slakthusen kan förekomma, av naturliga skäl ej finnes eller i vart fall aldrig kan bli effektiv.

En mera tillfällig tillsyn kan aldrig skapa någon som helst garanti för att ens de mest elementära krav på humana metoder i detta fall bli tillgodosedda.

Bland befolkningen i Dals-Högen har schäktingen väckt mycken förargelse och mången vägrar trots relativt fördelaktiga priser att sälja sina djur till köpare, om vilka det är känt att de furnera judisk ritualslakt. — —

Med hänvisning till vad ovan anförts, hemställer jag sålunda om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet framställa följande frågor:

1) Har herr statsrådet uppmärksammat de följder det norska schäktningsförbudet medfört för vårt land?

2) Om så är fallet, anser herr statsrådet dessa missförhållanden vara av sådan art, att de påkalla initiativ från herr statsrådets sida i syfte att i likhet med våra grannländer Finland och Norge åstadkomma förbud mot schäktning?

Denna interpellation blev icke vid riksdagen besvarad.

Framställning om prop. i ämnet till 1931 års riksdag.

Enligt vad utskottet inhämtat, hava Nordiska Djurskyddsföreningens styrelse, Djurvännernas Nya Förening och Svenska allmänna kvinnoföreningen till djurens skydd i en den 12 november 1930 dagtecknad skrivelse hos Kungl. Maj:t anhållit om framläggande för 1931 års riksdag av förslag till lag om ovillkorlig och fullständig bedövning av slaktdjur före blodavtappningen. I fråga om schäktningen anfördes i skrivelsen, att kravet på denna slaktmetods avskaffande i vårt land blivit allt bestämdare inom vida kretsar, sedan dylik slakt numera ägde rum i landet ej blott för inhemsk utan ock för utländsk räkning, samt att i vårt land liksom i andra länder ett förbud mot detta slaktsätt borde kunna genomföras, eller åtminstone en reform såtillvida att bedövning före halssnittet åstadkommes medelst elektricitet. Vidare uttalades, att en av föreningarna verkställd utredning ådagalagt oriktigheten av den vid frågans tidigare behandling uttalade förmodan, att man i England krävde, att de svinkreatur, av vilka bacon bereddes för export, skulle slaktas utan bedövning. En betydande import av bacon från annat håll än Sverige av före blodavtappningen bedövade djur uppgaves ock äga rum till England, och några anmärkningar mot kvaliteten av sådant fläsk för slaktsättets skull hade aldrig avhört. Någon anledning för våra exportslakterier att befara försvårad avsättning av fläsk, om slaktdjuren skulle bedövas före blodavtappningen, förelåge tydligen icke.

Med den av föreningarna verkställda utredningen åsyftades i skrivelsen de svar, som ingått på en av föreningarna gjord förfrågan hos åtskilliga engelska fläskimportörer och ledande djurskyddsföreningar. Vid skrivelsen fanns fogat särtryck av tidningen Djurskyddet för år 1930, nr 10, vari nämnda svar intagits såväl på originalspråket som i översättning.

Utskottet.

Utskottet är av den uppfattningen, att en slaktlag med bedövningstväng svårligen kan komma till stånd i vårt land, om lagen icke innebär ovillkorligt förbud jämväl mot de båda mest uppmärksammade och brukliga arterna av slakt utan bedövning, nämligen schäktning samt svinslakt enligt den dansk-amerikanska metoden. Kraven på en slaktlag äro åtminstone numera huvudsakligen föranledda just av opinionen mot dessa slaktsätt och det torde icke vara försvarligt att tillåta någondera av dessa metoder, om man för andra fall låter slakt utan bedövning drabbas av straff.

Emellertid kan utskottet icke heller nu förorda ett omedelbart förbud mot nämnda slaktsätt. I detta hänseende återoppar utskottet de skäl, som utskottet

tidigare anført och som återgivits här ovan. Vad angår svinslakten enligt den dansk-amerikanska metoden framhöll utskottet i sitt utlåtande 1928 att förändrade förhållanden givetvis kunde, måhända inom jämförelsevis kort tid, föranleda ett annat bedömande. Utskottet anser fortfarande liksom tidigare ovisst, om icke ett förbud mot detta slaktsätt skulle kunna skada vår fläskexport till England, och finner utskottet denna ovisshet — i all synnerhet under rådande tryckta tider för jordbruket — utgöra vägande skäl mot att nu införa ett dylikt förbud. I fråga om exportens betydelse vill utskottet ytterligare erinra, att exporten av saltat fläsk till Storbritannien — vilken 1926 uppgick till 13.6 miljoner kilogram med ett värde av 27.8 miljoner kronor samt 1927 (enligt definitiva uppgifter) till 25.8 miljoner kilogram med ett värde av 46 miljoner kronor — under år 1928 uppgått till 22 miljoner kilogram med ett värde av 38.4 miljoner kronor, under år 1929 (enligt preliminära uppgifter) till 19.3 miljoner kilogram med ett värde av 38.2 miljoner kronor samt under år 1930 (likaledes enligt preliminära siffror) till 27.8 miljoner kilogram med ett värde av 50 miljoner kronor. I frågans nuvarande läge synes emellertid en på officiell väg föranstaltad opartisk undersökning om slaktsättets betydelse för exporten vara av största intresse. Utskottet har särskilt uppmärksammat, att England enligt uppgift importerar åtskilligt fläsk från Holland, i vilket land bedövningstvång vid svinslakt är gällande. Jämförelser härmed böra kunna tjäna till upplysning i denna fråga. Spörsmålet huruvida fläskets hållbarhet kan röna inverkan av slaktsättet bör också vid en utredning kunna på auktoritativt sätt besvaras. Vidare vill utskottet, särskilt i anledning av det ofta framkomna påståendet att ett förbud i vårt land mot detta slag av svinslakt skulle kunna av de danska fläskexportörerna utnyttjas i konkurrenssyfte, uttala önskvärdheten av att vid en utredning av denna fråga kontakt sökes med den danska regeringen. Det synes icke utskottet uteslutet att ett visst samarbete på detta område skulle kunna komma till stånd.

En utredning av ifrågavarande slag bör tydligen omfatta icke blott nu berörda spörsmål. Vad särskilt angår schäktningen påkallas ett förnyat övervägande av hithörande frågor bl. a. därav, att förbud mot detta slaktsätt nyligen införts i vårt grannland Norge samt, enligt vad utskottet erfarit, jämväl i Bajern, under det att sådant förbud enligt en i 1927 års proposition lämnad uppgift då icke var gällande i annat europeiskt land än Schweiz. Det norska schäktningsförbudet har enligt vad utskottet inhämtat medfört en icke obetydlig export till Norge av schäktat kött från vissa firmor i Sverige, som här driva handel med dylikt kött. Ett närmare studium av schäktningsförbudets verkningar i nämnda länder och av judarnas ställning till dessa förbud bleve givetvis av stort intresse för vårt land.

Först sedan en allsidig utredning med beaktande bland annat av nu anförda synpunkter kommit till stånd, synes det möjligt att fatta definitiv ståndpunkt till frågan om bedövningstvång vid slakt bör införas i vårt land.

På grund av vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen måtte, i anledning av förevarande motion, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville skyndsamt föranstalta om ytterligare utredning rörande behovet av och möjligheterna för ett införande i Sverige av bedövningstväng vid slakt av husdjur ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 19 februari 1931.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman*, greve *Spens*, *Klefbeck*, *Anderson* i Hägelåkra, *Svenson* i Eskhult*, *Bissmark*, *Jonsson* i Lycksele och *Hjalmarsson**;

från andra kammaren: herrar *Björkman*, *Lindqvist* i Halmstad*, *Nilsson* i Antnäs*, *Lindley*, *Christenson*, *Sjögren**, *Bergström* i Bäckland* och *Jonsson* i Risinge.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
